

Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana

Núm. 16: Maig - Agost 2022

el **GALER**

Butlletí quadrimestral informatiu del
Parc Natural de la Font Roja

GENERALITAT
VALENCIANA

parc natural
de la font roja

1 D'ENTRADA

2 NOTÍCIES

Torna la tradicional pujada
de ciclisme a la Font Roja

Reconeixement al nostre
company Toni Santonja

Augment dels dies d'alerta 3
a l'estiu

3 CONSERVACIÓ I MANTENIMENT

Urgeixen mesures de
conservació per a la *Festuca
patula*

4 CONEIX Orquídies de juny

Un escarabat xilòfag

6 PROMOCIÓ Activitats de promoció

8 VINE AL PARC Exposicions permanents i temporals del Centre de Visitants

Formació

D'ENTRADA

Durant l'estiu de 2022 el territori valencià ha estat marcat per la presència de grans incendis. Per sort, el Parc Natural de la Font Roja se n'ha pogut escapar. Però, per quant de temps? Esta és la pregunta que ens fem tots els que considerem la importància dels espais forestals i el medi rural.

S'estén la idea popular de que "la serra està bruta i els incendis s'apaguen a l'hivern". Però hem d'entendre que el concepte de "bosc brut" no és massa exacte, considerant-ho com la presència de vegetació de matollar de inferior categoria que cal esbrossar. A l'ecosistema mediterrani conservat no sobra cap espècie vegetal, totes elles junt a la fauna existent compleixen la seua funció. La dinàmica forestal natural tendeix a una estructura i densitat vegetal, segons les condicions climàtiques més favorables. Tampoc podem oblidar que el foc és un element natural que també forma part de l'ecosistema.

És cert que l'activitat rural durant segles, amb una agricultura predominant i un aprofitament dels recursos que extreia del bosc, ha generat una gestió sobre el medi. Aquestes accions humanes, han creat discontinuïtats en la massa forestal i, per tant, els incendis que es produïen abans eren de menor magnitud. Actualment, les zones rurals han anat perdent població, i amb allò, s'ha anat abandonant l'agricultura, la ramaderia i les activitats forestals. També se suma a aquesta qüestió la precarietat de l'ofici de llaurador, amb la davallada de preus dels productes i el conseqüent abandonament de la terra.

Aquesta és una de les causes que fa que la massa forestal s'estenga sobre antics camps de conreu.

La densitat i continuïtat de les masses forestals, junt a les elevades temperatures, cada vegada més persistents, fan que la magnitud dels incendis siga molt elevada i difícil d'aturar. Per la qual cosa, és necessari que les administracions públiques invertisquen en l'execució i manteniment d'infraestructures de prevenció d'incendis. És important afavorir les actuacions i plans de gestió forestals, i fer-los compatibles amb les directius de conservació. Fomentar l'activitat agrícola tradicional, amb una regulació de preus del producte local i la incentivació del consum, també pot ser clau per a la revitalització del món rural.

Servisca aquesta reflexió per entendre el risc d'incendi forestal sobre els nostres espais naturals, per tal d'evitar que desaparega així el incalculable valor natural que representen.

NOTÍCIES

Torna la tradicional pujada de ciclisme a la Font Roja

El 15 de maig es celebra la 67 edició del trofeu ciclista Sant Jordi-Santiago Blanquer amb un recorregut de 113 km entre els poblacions d'Alcoi, Benilloba, Penàguila, Ibi Onil, i final de la prova amb la tradicional pujada a la Font Roja. L'activitat esportiva està organitzada per el Club Ciclista Alcoi i compta amb la participació d'uns 170 ciclistes de les categories Elite i sub-23. El guanyador, Víctor Martínez, realitza la prova amb una marca de 2:26:49. Enhorabona per l'esforç a tots els participants!

Reconeixement al nostre company Toni Santonja

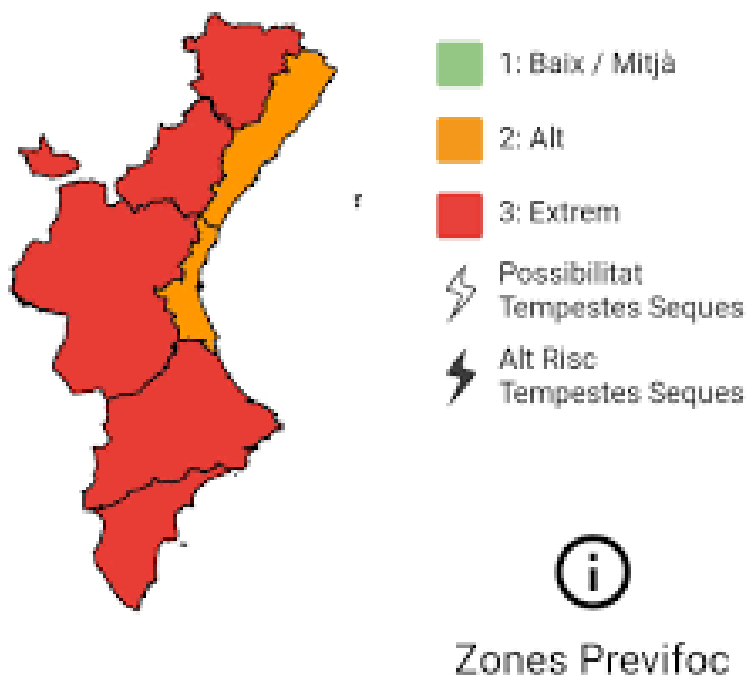
El Parc Natural de la Font Roja reconeix la dedicació de Sr. Toni Santonja Julià com a capatàs de la Brigada de Conservació i Manteniment i destaca la seua tasca desenvolupada en benefici del Carrascal de la Font Roja, durant més de 25 anys de trajectòria professional. El Sr. Salvador Palop (Director Conservador del PN de la Font Roja) i el Sr. Jordi Tormo (President del Consell de Protecció de la Font Roja) li entreguen un diploma. A l'acte estan presents els seus companys de feina. Enhorabona Toni!!!!

Augment dels dies d'alerta 3 a l'estiu

Durant els últims anys estem escoltant pels mitjans de comunicació i de la comunitat científica que els efectes del canvi climàtic ja estan afectant tot el planeta. Ací, al nostre territori, ja s'està fent palès aquest canvi: durant els mesos de juny, juliol i agost hi han hagut 31 dies declarats en Nivell de Preemergència 3 per risc d'incendi (alerta extrema). Situació que mai s'havia donat fins ara, però que sembla que serà cosa habitual d'ara endavant.

Aquesta situació es deguda a les altes temperatures, el vent i la sequedat de l'ambient, però també hem de tindre en compte que entren en joc altres factors com puguen ser l'orografia i l'abundància de vegetació. Com s'ha pogut comprovar, cada estiu les onades de calor s'estan fent més extenses i persistents, i per tant, cada vegada haurem d'anar més amb compte en la cura dels nostres espais forestals.

CONSERVACIÓ i MANTENIMENT

Urgeixen mesures de conservació per a la *Festuca patula*

Festuca patula és una gramínia autòctona de molt escassa distribució al territori valencià, tan sols hi han poblacions citades a la Font Roja i el Maigó. El seu hàbitat preferent són runars, marges de pistes forestals i clarianes de bosc caducifoli.

La importància de l'espècie radica en estar considerada en perill d'extinció, al Llistat Valencià d'Espècies Protegides de Flora (actualització Ordre 2/2022).

L'estudi i seguiment d'aquesta espècie ha estat realitzat per els Agents Mediambientals de la zona, tècnics de flora (CIEF) i el personal del parc natural de la Font Roja. Segons la informació disponible dels censos realitzats al nucli de població de *Festuca patula* de la Font Roja, localitzat al vessant nord del cim del Menejador, en 2008 la població era de 159 ex. i amb el darrer cens tan sols en trobat uns 32 amb potencial reproductor (flor).

La principal amenaça d'aquesta espècie radica en la presència continuada d'ungulats alòctons (mufló i arruï), destacant l'elevada concentració de muflons en aquest sector del parc. Aquests herbívors prenen les fulles tendres de la gramínia, alhora que l'efecte de trepig excésiu i l'arrossegament de marges de pedra provoca una evident degradació de la coberta vegetal.

Per a salvaguardar la seua conservació, des de 2021 es realitza la recollida de llavor i posterior reproducció en viver, i plantació *in situ* amb protectors per evitar el ramoneig. Els resultats d'aquesta mesura, fins el moment no han donat l'èxit desitjat. El futur de l'espècie passa per pendre mesures directes sobre reduir les densitats d'herbívors ungulats, doncs aquesta afecció podriem fer-la extensiva a moltes altres espècies (hemicriptòfits, geòfits i camèfits) de la zona de reserva integral del Parc Natural.

Les orquídiies de juny

Les orquídiies són el grup de plantes amb flor més abundants del nostre planeta, s'estima que existeixen entre 15.000 i 35.000 espècies. Encara que es distribueixen principalment per zones tropicals i subtropicals (90%), existeix una interessant representació en àrees de clima mediterrani. No és fàcil localitzar orquídiies en els nostres boscos perquè la planta només floreix unes setmanes a l'any i són molt escasses, el seu petit tamany fa també que no destaquen.

Les espècies d'orquídiies de la Comunitat Valenciana es consideren geòfits tuberosos, és a dir, durant l'època desfavorable romanen enterrades en forma de tubercle. No obstant això, aquests tubercles no posseeixen capacitat per a la multiplicació vegetativa. Es tracta de plantes molt susceptibles a les condicions del sòl i necessiten viure en simbiosi amb alguns fongs (micorrizació). Tot això fa molt difícil dissenyar plans per a la seua conservació i resulta inviable la recollida de tubercles per a la seua reproducció en viver.

Les seues flors són molt belles i variades. La complexitat de formes en les flors i l'estreta relació existent entre la planta i el seu pol·linitzador, és el resultat d'una llarga evolució.

Exemplar de *Cephalanthera rubra*
amb flors de tonalita rosada

A l'entorn de la Font Roja s'han localitzat al voltant de 30 espècies autòctones d'orquídiies. No obstant això, ací parlarem únicament de dos: *Cephalanthera rubra* i *Epipactis kleinii*. Aquestes dues espècies són de floració tardana i es desenvolupen en boscos madurs de carrasques, rouredes i teixeres amb alta concentració d'humitat ambiental, com és el cas del nostre parc Natural. *Cephalanthera rubra* presenta una espiga amb 5-9 flors de color rosa i floreix des de maig fins a finals de juliol a Castelló, muntanyes d'interior de València i serres d'Alacant, destacant el Maigmó, Mariola, Font Roja i Rentonar, entre els 600 i 1500 m d'altitud.

Epipactis kleinii presenta una inflorescència de 15-30 cm amb 20-30 flors xicotetes poc cridaneres que floreix de juny a juliol a les muntanyes de les tres províncies de la Comunitat Valenciana. Creix sobre sòls calcaris secs i pedregosos de boscos, matolls i pedregars, entre els 500 i 1500 m d'altitud. Cal destacar que aquesta espècie està inclosa en la categoria de "Vulnerable" en la Llista Roja de la Unió Mundial per a la Naturalesa (UICN) per l'escassa distribució de les seues poblacions.

Per tot això, considerem que un dels principals encants de les nostres orquídies és que hem d'admirar-les en estat natural visitant el nostre Parc Natural.

Exemplar d'*Epipactis kleinii* on destaca la densa floració

Un escarabat xilòfag

El lucano meridional (*Lucanus barbarossa*) és una espècie de coleòpter de la família Lucanidae. La seua grandària total varia entre els 3 - 4,5 cm incloent les mandíbules i presenten un acusat dimorfisme sexual: les mandíbules dels mascles són prominents, mentre que les de les femelles són curtes.

Les larves s'alimenten de fusta en descomposició en la part basal i subterrània d'arbres o soques d'arbres de frondoses (no de coníferes). Els adults emergeixen a l'exterior l'estiu i, durant la seua curta vida d'uns pocs dies o setmanes, s'alimenten tímidament de succionar la saba dels arbres. Els adults poden volar i tenen hàbits nocturns pel que són difícils d'observar. Es tracta d'una espècie ibero-magrebí, i tan sols està present a la Península Ibérica, i entre les muntanyes de Marroc fins Tunícia.

Aquesta espècie és escassa en el seu àmbit de distribució ja que, igual que la resta d'escarabats xilòfags, depèn d'arbres madurs o soques en descomposició, a més, requereix una certa humitat ambiental.

Exemplar de *Lucanus barbarossa* (masclle)

PROMOCIÓ

Escola d'estiu a la Font Roja

El passat 4 de juliol va començar l'Escola d'Estiu Mediambiental. Aquesta proposta ha estat gestionada per l'Ajuntament d'Alcoi, i les activitats han estat dirigides per un bon equip de monitores en coordinació amb el personal del parc natural de la Font Roja. Durant els mesos de juliol i agost, al voltant de 200 xiquets, 50 per quinzena, de 3 a 14 anys, han pogut gaudir de l'entorn i les instal·lacions del Parc.

A banda dels tallers i excursions realitzades amb les pròpies monitores de l'escola, els Educadors Ambientals del Parc Natural han col·laborat preparant també una sèrie d'activitats lúdiques.

Amb les nostres rutes i tallers han conegut els valors naturals i culturals del Parc Natural: la flora i fauna més important i els usos tradicionals de la serra; el cicle de l'aigua a la Font Roja a través de la "gimcana de l'aigua"; els instruments meteorològics de l'Estació Meteorològica de la Font Roja (Aemet); la importància de les plantes aromàtiques i els seus usos tradicionals; i l'anellament científic d'aus forestals.

Redescobrim el paisatge de la Font Roja

En el mes de maig celebrem el Dia Europeu del Parc Natural amb el lema repensar, restaurar i reconnectar-nos amb la natura. Es realitza una ruta guiada per a destacar les característiques geogràfiques i paisatgístiques del carrascal de la Font Roja. S'explica l'origen del relleu dels principals elements geogràfics de l'entorn, fent especial èmfasi en l'evolució de la vall de Polop, analitzant els diferents paisatges naturals i humans. L'activitat compta amb la participació d'unes 15 persones que fan el recorregut des de l'ermita de sant Antoni fins el mas de Nyego.

Un matí d'experiments amb l'aigua a la Font Roja

El primer cap de setmana del mes de juliol organitzem un taller per als més xicotets i les seues famílies. En aquesta ocasió vam aprendre, d'una forma fàcil i divertida, la importància de l'aigua en la nostra vida i la necessitat de la seua conservació. Mitjançant diferents experiments, vam donar reposada a preguntes com: podem fabricar aigua?, sabies que l'aigua pot destruir les roques?, com podem doblegar un doll d'aigua?, com es pot caminar sobre l'aigua?, etc, que ens van permetre entendre la importància d'aquesta substància en el planeta Terra malgrat la seua simplicitat. Finalitzem el matí amb la fabricació d'una molècula d'aigua i un pompero, convertint un calorós dia en un fresc i divertit.

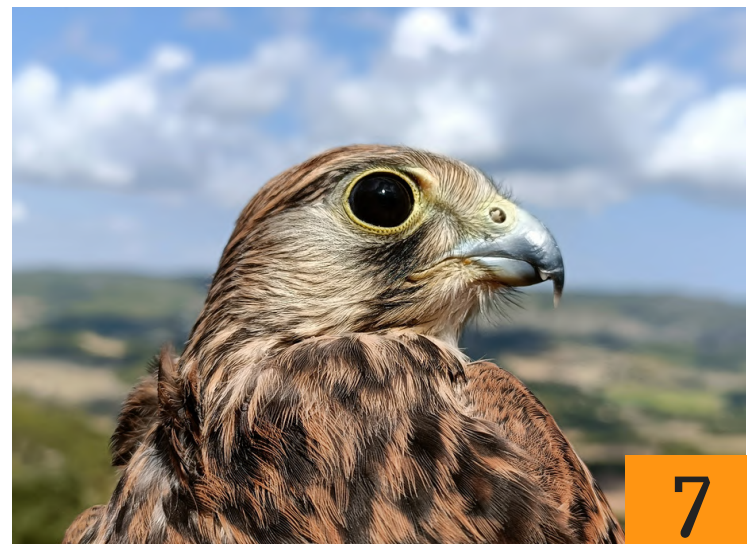

Tradicional passeig nocturn al Menejador

És ja una ruta clàssica de l'estiu a la Font Roja. L'ascens a la cota més alta es realitza amb una ruta guiada amb gran demanda per part dels 55 assitents. El recorregut comença a la vesprada per a poder observar el capvespre i descobrir, una vegada pugem al Menejador, les llums dels nuclis urbans pròxims. També destaca la presència d'aus nocturnes, el rastre dels mamífers o el voleteig de les rates penades. Durant el recorregut, les principals constel·lacions d'estels i la Lluna ens mostren la dimensió de cel nocturn.

Anellament d'aus

Torna una altra de les activitats clàssiques de l'estiu a la Font Roja. Amb l'anellament científic d'aus forestals es pretén mostrar al públic familiar del procés de captura i anellament de les aus. En aquesta també participa el Centre de Recuperació de Fauna de la Santa Faç d'Alacant, i s'alliberen al medi natural diferents rapinyaires com ara un juvenil de soliguer i 40 fringílids de diferents espècies com paixarells, verderols i cadernerres, L'activitat compta amb màxima expectació d'uns 50 assistents, principalment públic familiar.

Més informació en:
Centre de Visitants
Telf: 965 33 76 20
parque_fontroja@gva.es

A B
HORARI
Centre de Visitants:
Dilluns a Diumenge
9:30 - 14:00 h

VINE AL PARC

EXPOSICIONS EN EL CENTRE DE VISITANTS

EXPOSICIÓ PERMANENT

"El bosc Interior"

Interessant reflexió sobre el lloc que ocupa l'ésser humà en la Naturalesa. Realitzada per photoAlquimia. Patrocina l'Ajuntament d'Alcoi.

Sala exposició, planta -1.

"Els parcs naturals de la Font Roja i la Serra de Mariola"

Panells tècnics de diversos autors que profunditzen els aspectes naturals i culturals d'aquests dos Parcs Naturals. Realitzada pel Vicerectorat de Participació i Protecció Territorial de la Universitat de València.

Planta 0.

"La Font Roja en un click"

Tres diorames de gran format, recreats amb joguets de Playmobil (© PLAYMOBIL/geobra Brandstätter GmbH & CO.KG.) mostren les escenes més significatives del Carrascal de la Font Roja.

Realitzat pel Parc Natural de la Font Roja. Corredor, planta 0.

EXPOSICIONS TEMPORALS

"Arquitectura i paisatge. Mirades al territori"

Del 10 de setembre de 2020 al 2022.

Exposició audiovisual que reflexiona sobre el concepte del paisatge des de diferents disciplines com l'arquitectura, l'art, la història, la pintura entre altres.

Patrocinada per la Universitat d'Alacant Campus d'Alcoi, Ajuntament d'Alcoi, Mutualidad Levante.

Sala exposició, planta -1.

"Escarabats"

Des del 15 d'agost de 2022

Exposició fotogràfica realitzada per Josep Durà Peiró. Mostra una vistosa varietat d'escarabats que podem trobar a les nostres serres.

Amb la col·laboració de l'IES Pare Vitòria i l'Ajuntament d'Alcoi

Sala audiovisual, planta 0.

FORMACIÓ

CURSOS DE L'ESTACIÓ CIENTÍFICA FONT ROJA NATURA UA

23/24 SETEMBRE 2022
TALLER D'INTRODUCCIÓ A L'ORNITOLOGIA.
EINES PER A L'ESTUDI DE LES AUS DELS ECOSISTEMES MEDITERRANIS

Professorat: Pep Cantó, ornitòleg, educador ambiental i guia mediambiental del PN Carrascal de la Font Roja. Andreu Bonet, Dep. Ecologia UA.

Divendres, 23.09.2022, Estació Científica Font Roja Natura UA i riu Serpis. Presencial
16.00 h Les aus dels ecosistemes mediterranis
16.30 h - 18.15 h Introducció a l'ornitologia. Perquè, com, quan estudiar les poblacions d'aus dels nostres ecosistemes (transsectes, app's, anellament científic, programes ciència ciutadana, monitorització exemplars i/o nius, etc)
19.00 - 21.00 h La migració de les aus. Sessió d'anellament a un dormidor d'oronetes al riu Serpis.*

Dissabte, 24.09.2022, Albufera de Gaianes. Presencial.
08:30 - 13:30 Elxida de camp. Les aus en el seu medi natural.
*No hi ha servei de transport. El desplaçament és a càrrec dels participants.

Curs adreçat a estudiants, tècnics ambientals i a tots els interessats en el coneixement i conservació de la biodiversitat. Activitat presencial. Parc Natural de la Font Roja. Matrícula: 30 €. Preinscripció fins el 19 de setembre a <http://web.ua.es/es/seus/coцентaina/>. Més informació a <http://web.ua.es/es/estacion-cientifica-font-roja> No hi ha servei de transport.
Llengua vehicular: valencià. Reconeixement UA 1 ECTS.

04/05 NOVIEMBRE 2022
TALLER DE TÉCNICAS PARA EL ESTUDIO Y SEGUIMIENTO DE MAMÍFEROS

Viernes, 4/11. Estación Científica Font Roja Natura
16.00-16.30 h Introducción. Algunos aspectos de la ecología de los mamíferos. Andreu Bonet.
16.30-18.30 h Los mamíferos de la Font Roja. Detectar mamíferos mediante señales, huellas y rastros. José Luis Cantó.
18.30-20.00 h El trapeo fotográfico y otros métodos para el estudio de la fauna. Esther Sebastián.

Sábado, 5/11. Estación Científica Font Roja Natura
09.00-10:00 h Recorrido por el entorno de la Font Roja, e identificación de los principales tipos de hábitats donde se localiza la fauna. Andreu Bonet.
10.00-13.00 h Taller de campo para reconocimiento de huellas y rastros. José Luis Cantó.
13.00-15.00 h Recogida de equipos de trapeo fotográfico y visualización de las imágenes obtenidas. Sergio Gilabert.
16.30-18.30 h Taller de análisis de la dieta a partir del análisis de egagrópias. José Luis Cantó y Sergio Gilabert.

Curso dirigido a estudiantes, técnicos ambientales y a todos los interesados en el conocimiento y conservación de la biodiversidad. Parc Natural de la Font Roja. Matrícula: 24 €. Reconocimiento 1,2 créditos UA. Inscripción en <http://web.ua.es/es/seus/coцентaina/>. Más información en <http://web.ua.es/es/estacion-cientifica-font-roja> No hay servicio de transporte.

Taller de introducció a l'ornitologia
23 i 24 setembre 2022
Organitza: Estació Científica Font Roja UA
Informació: 965 33 01 98
<https://web.ua.es/es/estacion-cientifica-font-roja/>

Taller d'estudi i seguiment de mamífers
4 i 5 novembre 2022
Organitza: Estació Científica Font Roja UA
Informació: 965 33 01 98
<https://web.ua.es/es/estacion-cientifica-font-roja/>

PARTICIPA EN EL BUTLLETÍ

Si ho desitges, pots publicar alguna notícia o fotografia en el Butlletí "El Galer" sobre el Parc Natural de la Font Roja. Anima't i posa't en contacte amb nosaltres: parque_fontroja@gva.es

Per a rebre informació actualitzada de les activitats del Parc Natural recomanem la seua subscripció a la pàgina web o al nostre facebook.

Foto portada: Panoràmica primaveral de la Serra de Mariola i la Vall de Polop

Redacció, fotografies i disseny: Equip Tècnic
El Galer. Núm. 16: Maig - Agost 2022_Val.
Centre de Visitants del Parc Natural de la Font Roja.
Edifici Font Roja Natura.
Ctra. CV-797 Font Roja s/n. Alcoi (Alacant)

Parc Natural de la Font Roja
Telf.: 965 33 76 20
parque_fontroja@gva.es
www.parquesnaturales.gva.es/fontroja
www.facebook.com/PNFontRoja1987